

Actualisatie van conceptkerndoelen voor leergebied mens en natuur

“DE ACTUELE CONCEPTKERNDOELEN GEVEN LERAREN MEER FOCUS”

Tekst: Karlijn Meulman

De huidige kerndoelen van verschillende leergebieden zijn verouderd en vaak te vaag geformuleerd. Daarom worden de kerndoelen nu geactualiseerd. Een kerndoelenteam van leraren en vakexperts boog zich over het leergebied mens en natuur. Het team zette op papier wat leerlingen moeten kennen, kunnen en ervaren om door te kunnen stromen naar het vervolgonderwijs. De conceptkerndoelen voor het primair onderwijs, onderbouw voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs zijn in het najaar klaar. Vier betrokkenen vertellen hoe ze tot stand zijn gekomen en wat leraren ervan kunnen verwachten.

Het actualisatieproces: samenwerking tussen kerndoelenteam en advieskring

Om de kerndoelen mens en natuur te actualiseren, werd een [kerndoelenteam](#) samengesteld. Dat bestaat uit leraren po, leraren vo, vakexperts, curriculumexperts van SLO en een onafhankelijke procesregisseur. Daarnaast is een advieskring ingericht met twaalf vertegenwoordigers van vakverenigingen, lerarenopleidingen, netwerken en maatschappelijke organisaties. [De advieskring](#) voorziet het kerndoelenteam van advies over de tussenproducten en conceptkerndoelen en raadpleegt haar achterban hierover.

Het actualiseren van de kerndoelen voor het leergebied mens en natuur is nodig. De huidige kerndoelen spelen niet in op het aanpakken van actuele maatschappelijke vraagstukken rond mens en natuur. Jan Jaap Wietsma, voorzitter van NVON en lid van de advieskring: “Bovendien is er geen goede doorlopende leerlijn. Scholen in het primair onderwijs besteden niet allemaal op dezelfde manier aandacht aan de onderwerpen mens en natuur. Daardoor gaan leerlingen niet met hetzelfde kennisniveau naar het voortgezet onderwijs. Leraren in de onderbouw kunnen vervolgens niet meteen voortbouwen op basiskennis, maar moeten leerlingen eerst op het benodigde basisoniveau brengen.”

Van abstract naar concreet

De huidige kerndoelen zijn bovendien abstract beschreven en bevatten een veelheid aan

onderwerpen. “Ze beschrijven niet welke kennis en vaardigheden we écht belangrijk vinden voor onze leerlingen”, zegt Margreet van Gelderen, lerares biologie en lid van het kerndoelenteam. “Daardoor helpen ze leraren onvoldoende om lessen inhoudelijk goed vorm te geven.” Thijs Goedegebure, curriculumexpert vo bij SLO, ziet te weinig samenhang met andere leergebieden, zoals Nederlands en rekenen. “Terwijl mens en natuur juist veel kan bijdragen aan het versterken van de basisvaardigheden.”

TON ROELOFS

procesregisseur mens en natuur namens SLO

MARGREET VAN GELDEREN

lerares biologie en lid van het kerndoelenteam

THIJS GOEDEGEBURE

curriculumexpert vo bij SLO

JAN JAAP WIETSMA

voorzitter van NVON en lid van de advieskring

Uitdagingen

Het kerndoelenteam ging na de zomer van 2023 aan de slag met het actualisatieproces. Ton Roelofs, procesregisseur mens en natuur namens SLO: "Dit proces bracht verschillende uitdagingen met zich mee. Zo was het ingewikkeld om de balans tussen de vakken binnen het leergebied mens en natuur te behouden. Het vak aardrijkskunde beslaat bijvoorbeeld twee leergebieden: sociale en fysische geografie. In welk leergebied breng je welk onderwerp onder? Daar zijn we flink mee in de weer geweest." Thijs: "Het omgaan met duurzaamheid was daar ook een mooi voorbeeld van. Dat thema draait om de relatie tussen mens en natuur. We moesten twee soorten DNA samenbrengen in de conceptkerndoelen."

Helder structureren

De tussenproducten die het team opleverde om tot de uiteindelijke conceptkerndoelen te komen, werden steeds voorgelegd aan de advieskring. "De producten leverden goede discussies op en onze leden droegen hier bijzonder toegewijd aan bij", zegt Jan Jaap. "We vertegenwoordigen allemaal een andere groep, met eigen deskundigheid. Iedereen heeft belangen bij de insteek van het curriculum, maar toch voerden die niet de boventoon. Ons doel was om samen razend goed bèta-onderwijs te ontwikkelen. Onze adviezen aan het team gingen vooral om het helder structureren van conceptkerndoelen en over uitwerkingen. Soms vonden we bijvoorbeeld dat een bepaald doel niet bij een specifiek vak thuishoorde."

Mens en natuur is zo'n veelomvattend leergebied. Welke onderwerpen krijgen een plek in de actuele conceptkerndoelen en welke niet? Wat doen we met biodiversiteit en seksuele vorming?

Het was heel belangrijk dat we als teamleden neutraal bleven en naar elkaar bleven luisteren. Niet denken vanuit eigenbelang en ons eigen referentiekader, maar in het belang van de leerling en het onderwijs. Dat ging gelukkig van een leien dakje."

Margreet van Gelderen

Meekijken van buitenaf

Margreet: "Voor ons waren de opmerkingen van de advieskring heel waardevol. Soms hadden we dingen bedacht die in theorie mooi waren, maar die in de praktijk niet zouden werken. Wij zaten natuurlijk in onze bubbel en de advieskring hielp ons om daarbuiten te kijken." Thijs: "Daarom gaan we in de volgende fase van de actualisatie de conceptkerndoelen ook nog beproeven in de onderwijspraktijk. Leraren en vakexperts gaan aan de slag met de conceptkerndoelen en geven ons feedback over de bruikbaarheid van die conceptkerndoelen in de praktijk. Dat draagt ook weer bij aan het draagvlak om ermee te gaan werken."

Wat gaat er veranderen?

De actuele kerndoelen betekenen vooral een grote verandering voor het primair onderwijs. Het primair onderwijs moet gaan werken aan dezelfde kerndoelen, zodat leerlingen met dezelfde basiskennis naar het voorgezet onderwijs gaan. "Daarom hebben we meer conceptkerndoelen geformuleerd dan we nu hebben", zegt Margreet. "Het zijn geen extra onderwerpen en ze vragen ook niet om meer lestijd. Het grote verschil is dat we de huidige doelen hebben uitgesplitst en specifieker hebben gemaakt. Ze geven leraren meer focus om hun lessen in te vullen, zonder dat ze hun curriculum overladen. Dat maakt het makkelijker om te controleren of alle conceptkerndoelen behandeld zijn aan het einde van groep 8. Voor leraren van de onderbouw van het voorgezet onderwijs zijn de veranderingen niet zo drastisch. Voor leraren die weinig kennis en vaardigheden op het gebied van mens en natuur hebben, zal het wel wat veeleisender worden. Ik ga de actuele conceptkerndoelen er vooral bij pakken om kritisch naar mijn lesprogramma te kijken en te bepalen hoe ik meer uit mijn leerlingen kan halen. Het helpt mij straks al enorm als leerlingen met dezelfde basiskennis mijn klas in komen."

Praktisch onderwijs

Wat wel een belangrijke verandering voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs is, is de focus op praktisch onderwijs. De conceptkerndoelen beschrijven concreet de praktische vaardigheden waar leerlingen aan gaan werken op het gebied van techniek en onderzoek. Thijs: "Scholen moeten straks vakken inrichten op basis van de actuele doelen. Ze bepalen zelf hoe ze dat doen, maar we hebben wel inhoudelijke eisen opgesteld. Zo wordt praktisch werken aan vraagstukken rond mens en natuur een belangrijk onderdeel van het onderwijs op elke school. De conceptkerndoelen draaien ook om natuurwetenschappelijke denkwijzen, zoals denken in patronen en oorzaak-gevolg. Deze gaan een belangrijke rol spelen in het leergebied mens en natuur."

Beter bèta- en techniekonderwijs

Ton: "De conceptkerndoelen hebben ook invloed op de lerarenopleidingen. Zij moeten studenten voorbereiden op het werken met de geactualiseerde doelen. Ook voor schoolbestuurders en schoolleiders betekent het veel. Zij kunnen de actuele conceptkerndoelen gebruiken om hun visie op het onderwijsaanbod verder te ontwikkelen en te toetsen of hun aanbod aan de doelen voldoet." Jan Jaap: "Uit de actuele conceptkerndoelen spreekt ambitie. Het primair onderwijs levert straks een grote bijdrage aan beter bèta- en techniekonderwijs, waarbij leerlingen met betere basiskennis en denkwijzen leren meedenken en hun mening onderbouwen over maatschappelijke onderwerpen."

Actuele conceptkerndoelen: het resultaat na een jaar ontwikkelen

Dit najaar levert het kerndoelenteam de conceptkerndoelen op voor mens en natuur. Hier gingen vijf stappen en bijhorende tussenproducten aan vooraf. Het resultaat is inhoudelijk concretere conceptkerndoelen voor het primair en voortgezet onderwijs, met praktisch-technische onderdelen en meer aandacht voor begrippen uit de natuurwetenschappen. Doordat duidelijker is wat leerlingen moeten kennen, kunnen en ervaren, ligt er minder druk op de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Leerlingen verdiepen hun kennis eerder en krijgen een beter beeld van wat natuurwetenschappen en techniek inhouden. Zo zijn ze onder andere beter voorbereid op het kiezen van hun examenvakken.

Op de hoogte blijven van de ontwikkelingen rond de kerndoelen mens en natuur?

Kijk dan op www.actualisatiekerndoelen.nl. Je kunt je hier ook aanmelden voor automatische updates. Overkoepelende informatie is te vinden op www.slo.nl/actualisatie.

Meer informatie

- www.actualisatiekerndoelen.nl
- www.slo.nl/actualisatie